

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 76.034/16
van 2 mei 2024

avis 76.034/16
du 2 mai 2024

over

sur

een ontwerp van koninklijk
besluit 'houdende de
kwaliteitsvermelding en de
kwaliteitsvereisten van
benzine en diesel bestemd
voor export naar landen die
geen lid zijn van de Europese
Unie'

un projet d'arrêté royal 'relatif
à la déclaration de qualité et
aux exigences de qualité de
l'essence et du diesel destinés
à l'exportation vers des pays
non-membres de l'Union
européenne'

Op 29 maart 2024 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Leefmilieu verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van koninklijk besluit ‘houdende de kwaliteitsvermelding en de kwaliteitsvereisten van benzine en diesel bestemd voor export naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie’.

Het ontwerp is door de zestiende kamer onderzocht op 23 april 2024. De kamer was samengesteld uit Pierre LEFRANC, wnd. kamervoorzitter, Toon MOONEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Johan PUT, assessor, en Eline YOSHIMI, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Kristine BAMS, eerste auditeur-afdelingshoofd.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Pierre LEFRANC, wnd. kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 2 mei 2024.

*

Le 29 mars 2024, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par la Ministre de l'Environnement à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un projet d'arrêté royal ‘relatif à la déclaration de qualité et aux exigences de qualité de l'essence et du diesel destinés à l'exportation vers des pays non-membres de l'Union européenne’.

Le projet a été examiné par la seizième chambre le 23 avril 2024. La chambre était composée de Pierre LEFRANC, président de chambre f.f., Toon MOONEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Johan PUT, assesseur, et Eline YOSHIMI, greffier.

Le rapport a été présenté par Kristine BAMS, premier auditeur chef de section.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Pierre LEFRANC, président de chambre f.f..

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 2 mai 2024.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. Het om advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit bepaalt dat benzine en diesel die niet voldoen aan de in bijlage ontworpen specificaties verboden zijn voor export door in België gevestigde exporteurs naar een land dat geen lid is van de Europese Unie.

Artikel 1 bepaalt de doelstellingen van de ontworpen regeling en artikel 2 bevat een aantal definities. Artikel 3 legt het uitvoerverbod op voor diesel en benzine die niet voldoen aan de specificaties van de bijlage, bepaalt dat iedere exporteur voorafgaand aan de uitvoer een rapport van conformiteitsanalyse ter beschikking stelt en dat FAPETRO controleopdrachten kan uitvoeren op diesels en benzines die worden uitgevoerd overeenkomstig het koninklijk besluit van 18 november 2018 ‘tot vaststelling van de modaliteiten voor de werking, de financiering en de organisatie van het Fonds voor de analyse van aardolieproducten’. Artikel 4 bepaalt de wijze waarop de minister bevoegd voor Leefmilieu en de minister bevoegd voor Energie de bijlage kunnen wijzigen. Krachtens artikel 5 treedt het te nemen besluit in werking drie maanden na de publicatie in het Belgisch Staatsblad.

RECHTSGROND

3.1. In de aanhef van het ontwerp worden twee artikelen aangehaald als rechtsgrond. Het gaat om artikel 5, § 1, eerste lid, 8°, van de wet van 21 december 1998 ‘betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu, de volksgezondheid en de werknemers’(hierna: Productnormenwet)¹ en om artikel VI.9, § 1, 2°, van het Wetboek van Economisch Recht (hierna: WER)².

¹ Die bepaling luidt: “Teneinde het leefmilieu, de volksgezondheid of de werknemers te beschermen en duurzame productie- en consumptiepatronen te bevorderen, kan de Koning maatregelen nemen om (...)”

8° de uitvoer van producten naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie te verbieden of aan een al dan niet voorafgaande kennisgeving, toelating of aan voorwaarden te onderwerpen.”

² Die bepaling luidt: “§ 1. De Koning kan, onverminderd de bevoegdheid die Hem is verleend op het gebied van de volksgezondheid, met het oog op het waarborgen van de eerlijkheid van de handelsverrichtingen of de bescherming van de consument: (...)”

2° de voorwaarden van menging, samenstelling, presentatie, kwaliteit en veiligheid vastleggen, waaraan de goederen moeten voldoen om al dan niet onder een bepaalde benaming op de markt te mogen worden gebracht.”

Volgens de bezorgde concordantietabel bieden beide artikelen rechtsgrond aan de artikelen 3 en 4 van het ontwerp. Bij uitbreiding kan worden aangenomen dat bedoeld wordt dat beide artikelen rechtsgrond bieden aan het volledige ontwerp.

3.2. In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat heeft geleid tot de Productnormenwet wordt over de draagwijdte van voormeld artikel 5, § 1, eerste lid, 8°, het volgende gesteld:

“Het ontwerp maakt het niet alleen mogelijk het op de markt brengen en gebruik van producten in België te reglementeren, maar ook de uitvoer ervan naar landen die geen lid zijn van de Europese Gemeenschap, wanneer dit noodzakelijk zou zijn ter bescherming van de volksgezondheid en het milieu, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, en verenigbaar met de verplichtingen van België in het kader van de Wereldhandelsorganisatie (zie verder de toelichting bij artikel 5, § 1, 8°).”³

En

“Ter bescherming van gezondheid en milieu in ontwikkelingslanden die niet over een adequate eigen wetgeving en reglementering beschikken inzake gevaarlijke stoffen kunnen uitvoerbeperkingen verantwoord zijn. Dergelijke beperkingen zijn onder meer voorzien in EG-verordening nr. 2455/92 (betreffende bepaalde pesticiden en andere gevaarlijke stoffen waarvan het gebruik binnen de EU verboden of streng gereguleerd is) en richtlijn 76/769/EEG (wat betreft bijvoorbeeld textiel behandeld met TRIS). Het spreekt vanzelf dat de maatregelen die ter uitvoering van deze bepaling zouden kunnen worden genomen in overeenstemming zullen dienen te zijn met de voorschriften van de multilaterale overeenkomsten inzake internationale handel die België verbinden.”⁴

Die bepaling biedt bijgevolg effectief rechtsgrond voor het ontwerp.

3.3.1. Bij het aanvoeren van artikel VI.9, § 1, 2°, van het WER als rechtsgrond geldt vooreerst de opmerking dat deze bepaling enkel het “waarborgen van de eerlijkheid van de handelsverrichtingen of de bescherming van de consument” beoogt, terwijl het te nemen besluit naar luid van artikel 1 van het ontwerp enkel tot doel heeft “een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van mensen en het leefmilieu te waarborgen”. Daarnaast wordt opgemerkt dat het ontwerp geen voorwaarden vastlegt van menging, samenstelling, presentatie, kwaliteit en veiligheid waaraan benzine en diesel moeten voldoen om al dan niet onder een bepaalde benaming op de Belgische markt te mogen worden gebracht, maar de kenmerken vastlegt waaraan benzine en diesel moeten voldoen om te kunnen worden geëxporteerd naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie. Tot slot omschrijft artikel I.8, 3°, van het WER ‘op de markt brengen’ als “de invoer met het oog op de verkoop, het bezit met het oog op de verkoop, de tekoopaanbieding, de verkoop, het huuraanbod van goederen en diensten, de verhuring van goederen en diensten, de afstand onder bezwarende titel of gratis, als deze verrichtingen worden gedaan door een onderneming”.

³ *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 1673/1, 12.

⁴ *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 1673/1, 20.

Daarover bevraagd, antwoordde de gemachtigde:

“Overeenkomstig artikel VI.9, §1, 2° van het Wetboek Economisch Recht (‘WER’) kan de Koning met het oog op het waarborgen van de eerlijkheid van de handelsverrichtingen of de bescherming van de consument, **de voorwaarden van menging, samenstelling, presentatie, kwaliteit en veiligheid vastleggen, waaraan de goederen moeten voldoen om** al dan niet onder een bepaalde benaming **op de markt te mogen worden gebracht**. Volgens artikel I.8, 3° WER wordt ‘op de markt brengen’ gedefinieerd als volgt: ‘de invoer met het oog op de verkoop, **het bezit met het oog op de verkoop**, de tekoopaanbieding, de verkoop, het huuraanbod van goederen en diensten, de verhuring van goederen en diensten, de afstand onder bezwarende titel of gratis, als deze verrichtingen worden gedaan door een onderneming’

Aangezien de definitie niet beperkt is tot het op de Belgische of de Europese markt brengen, bepalen de artikelen 3 en 4 van het ontwerp van het KB volgens onze interpretatie dat diesel en benzine aan bepaalde normen (mengingsvoorwaarden) moeten voldoen om buiten de Europese Unie op de markt te worden gebracht. Voordat benzine en diesel worden geëxporteerd, worden ze opgeslagen in terminals, waarvan de meeste zich in een haven bevinden. Hier worden controles uitgevoerd. De brandstoffen worden door bedrijven in deze terminals in bezit gehouden met oog op verkoop. Het ontwerp bepaalt dat moet worden voldaan aan kwaliteitsvoorwaarden en dat het verslag van de conformiteitsanalyse vóór de uitvoer beschikbaar moet zijn.”

3.3.2. De toelichting van de gemachtigde overtuigt niet om artikel V.9, § 1, 2°, van het WER als rechtsgrond voor het ontwerp aan te voeren.

3.4.1. Artikel 3, § 2, tweede lid, van het ontwerp stelt dat FAPETRO⁵ controleopdrachten kan uitvoeren op diesels en benzines die worden uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van het koninklijk besluit van 18 november 2018.

3.4.2. Gevraagd naar de precieze draagwijdte van deze bepaling en hoe een begrotingsfonds⁶ als FAPETRO controleopdrachten kan uitvoeren, antwoordde de gemachtigde:

“FAPETRO heeft niet enkel een financiële opdracht. De taken van FAPETRO worden nader omschreven in het Koninklijk besluit van 18 november 2018 ‘tot vaststelling van de modaliteiten voor de werking, de financiering en de organisatie van het Fonds voor de analyse van aardolieproducten’. De artikelen 2 en 3 bepalen met name:

‘Art. 2. Het Fonds waakt over de kwaliteit van de aardolieproducten die op de Belgische markt worden gebracht en organiseert de implementatie van het systematisch toezicht erop.

⁵ FAPETRO wordt geregeld door het koninklijk besluit van 18 november 2018, waarover de Raad van State op 21 juni 2018 advies 63.556/1 heeft gegeven.

⁶ Artikel 2 van de wet van 24 december 1993 ‘tot oprichting van begrotingsfondsen en tot wijziging van de organieke wet van 27 december 1990 houdende oprichting van begrotingsfondsen’ bepaalt:

“Een fonds voor de Analyse van Aardolieprodukten wordt opgericht, dat een begrotingsfonds vormt in de zin van artikel 45 van de wetten op de Rijkscomptabiliteit, gecoördineerd op 17 juli 1991.

De ontvangsten toegewezen aan het fonds bedoeld in het eerste lid, alsook de uitgaven die ten laste van het fonds gedaan kunnen worden, zijn vermeld tegenover het genoemde fonds in de tabel gevoegd bij de organieke wet van 27 december 1990 houdende oprichting van begrotingsfondsen.”

Artikel 2, 5°, van het ontwerp verwijst met de omschrijving van ‘FAPETRO’ naar dit begrotingsfonds.

[...]

Het Fonds kan andere overheidsdiensten ondersteunen in het kader van analyses of studies met als doel :

1° de controle van de kwaliteit van aardolieproducten;

2° de verbetering van de bevoorradingszekerheid;

3° de veiligheid van de eindverbruiker van aardolieproducten.

Art. 3. Het Fonds neemt willekeurig monsters uit distributie- of verkooppunten van aardolieproducten. De resultaten van deze analyses zullen leiden tot de afgifte van een certificaat of een rapport van conformiteit of non-conformiteit van het product verzameld door de ambtenaren van de dienst. [...]"

3.4.3. Gelet op het bezwaar tegen een beroep op artikel V.9, § 1, 2°, van het WER als rechtsgrond voor het ontwerp (opmerking 3.3) kan enkel de Productnormenwet als rechtsgrond dienen voor het te nemen besluit en kan dat besluit slechts worden afgedwongen volgens het toezichtsmechanisme dat in de Productnormenwet is vervat.⁷ Artikel 15 van de Productnormenwet bepaalt echter enkel dat de daartoe door de Koning aangewezen statutaire of contractuele personeelsleden van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu toezien op de naleving van de bepalingen van deze wet, van de ter uitvoering ervan genomen besluiten en dat andere ambtenaren of personen door de Koning kunnen worden aangewezen bij besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.⁸

3.4.4. Voor het aanwijzen van FAPETRO voor de uitvoering van de voormelde controleopdrachten kunnen, omwille van zijn statuut van begrotingsfonds, bovendien de rechtsgrondbezwaren in voormeld advies 63.556/1 ook worden gemaakt bij beide in de aanhef aangevoerde rechtsgronden.⁹ Materieelrechtelijke opdrachten, die fysieke controletaken impliceren¹⁰, toekennen aan een begrotingsfonds is onverenigbaar met de juridische aard van een begrotingsfonds.

⁷ Artikel 15 van de Productnormenwet.

⁸ Gelet op de samenstelling van het beheerscomité van FAPETRO (artikel 9 koninklijk besluit van 18 november 2018) is niet aan deze vereiste in artikel 15 van de Productnormenwet voldaan.

⁹ In zijn advies 63.556/1 van 21 juni 2018 dat geleid heeft tot het koninklijk besluit van 18 november 2018, heeft de Raad van State het volgende opgemerkt bij de artikelen 2 en 3 van dat besluit: "Ondanks de door de gemachtigde gegeven verduidelijking met betrekking tot de opdrachten van het begrotingsfonds, is het niet evident dat een dergelijk fonds meer doet dan een louter boekhoudkundige verwerking en affectatie van de nader gespecificeerde financiële stromen (inkomsten en uitgaven). In zoverre de artikelen 2 en 3 van het ontwerp de louter financieel-begrotingstechnische bevoegdheidssfeer van het begrotingsfonds overstijgen en tevens een regeling bevatten inzake de materieelrechtelijke opdrachten met betrekking tot het uitvoeren van controles en de afgifte van conformiteitscertificaten, ziet de Raad van State, afdeling Wetgeving, daarvoor niet direct een rechtsgrond in de bepalingen die het begrotingsfonds oprichten, zelfs niet indien deze worden gelezen in samenhang met artikel 108 van de Grondwet, waaruit de Koning de algemene bevoegdheid put om de wetten uit te voeren. De hierna volgende opmerkingen bij de artikelen 2 en 3 van het ontwerp moeten met dat voorbehoud worden gelezen." (opmerking 3.2). Hetzelfde standpunt is ingenomen in adv.RvS 67.507/1 van 26 juni 2020 over een ontwerp dat geleid heeft tot het koninklijk besluit van 21 september 2021 'betreffende de benaming en de kenmerken van de mariene gasolies en de residuele scheepsbrandstoffen', opmerking 3.2.

¹⁰ Er moet bovendien worden opgemerkt dat de controlebevoegdheden van FAPETRO verder ook nergens wettelijk worden verankerd, nu zij niet onder artikel 15 van de Productnormenwet vallen. Evenmin is er voorzien welke gevolgen er verbonden kunnen worden aan het niet naleven van het te nemen besluit, nu de maatregelen bedoeld in artikel 16 van de Productnormenwet enkel genomen kunnen worden door de statutaire of contractuele

3.4.5. Het feit dat uit de artikelen 8 en 12 van de wet van 31 juli 2023 ‘houdende de productnormen voor het integreren van energie uit hernieuwbare bronnen in fossiele motorbrandstoffen bestemd voor de vervoerssector en tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen’ lijkt te volgen dat bepaalde administratieve taken kunnen worden toegekend aan FAPETRO¹¹, doet er niet aan af dat voor het tweede lid van artikel 3, § 2, van het ontwerp rechtsgrond ontbreekt.

3.5. Uit het voorgaande volgt dat artikel 3, § 2, tweede lid, van het ontwerp moet worden weggelaten en dat in artikel 3, § 2, eerste lid, FAPETRO moet worden geschrapt.

VORMVEREISTEN

4.1. Verscheidene associatie- en partnerschapsovereenkomsten die de Europese Unie, de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten met derde landen hebben gesloten, voorzien in een *notice and comment*-verplichting die erop neerkomt dat maatregelen van algemene strekking vooraf worden bekendgemaakt met een toelichting, zodat belanghebbenden en de betrokken derde landen redelijke mogelijkheden en met name voldoende tijd wordt geboden om commentaar te leveren op de voorgestelde maatregelen vooraleer die in werking treden.¹² De voorgestelde regeling valt binnen het toepassingsgebied van de voornoemde associatieovereenkomsten zodat de erin bedoelde *notice and comment*-procedure ten aanzien van de overeenkomstsluitende derde landen moet worden georganiseerd. Er moet over worden gewaakt dat de consultatie effectief op een voldoende transparante en niet-discriminerende wijze gebeurt,

personeelsleden, bedoeld in artikelen 15, § 1, eerste lid, 15^{quater}, eerste lid en 15^{quinquies}, eerste lid, van die wet, waar FAPETRO niet onder valt.

¹¹ Zie ook artikel 6 van de wet van 17 juli 2013 ‘houdende de minimale nominale volumes duurzame biobrandstoffen die de volumes fossiele motorbrandstoffen, die jaarlijks tot verbruik worden uitgeslagen, moeten bevatten’. Deze wet is ondertussen vervangen door de wet van 31 juli 2023.

¹² Zie bijvoorbeeld artikel 283, lid 2, van de Associatie-overeenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun Lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds, gedaan te Brussel op 21 maart 2014 en op 27 juni 2014; artikel 116, lid 1, van de Associatie-overeenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun Lidstaten, enerzijds, en Georgië, anderzijds, gedaan te Brussel op 27 juni 2014; artikel 243, lid 1, van de Associatie-overeenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun Lidstaten, enerzijds, en de Republiek Moldavië, anderzijds, gedaan te Brussel op 27 juni 2014. Zie ook artikel 282 van de brede en versterkte Partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Armenië, anderzijds, samen gelezen met artikel 276(d) en hoofdstuk 12 van die overeenkomst.

zodat het bestaan ervan voldoende bekend is en alle belanghebbenden ook daadwerkelijk eraan kunnen deelnemen.¹³⁻¹⁴

4.2. Indien de aan de Raad van State voorgelegde tekst ten gevolge van het vervullen van het voornoemde vormvereiste nog wijzigingen zou ondergaan,¹⁵ moeten de gewijzigde of toegevoegde bepalingen, ter inachtneming van het voorschrift van artikel 3, § 1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd.

ALGEMENE OPMERKINGEN

A. Overeenstemming met het Europees recht

5.1. De ontworpen maatregel inzake uitvoer van benzine en diesel heeft een impact op de gemeenschappelijke handelspolitiek van de Europese Unie.

Overeenkomstig de artikelen 3, lid 1, e), en 207, lid 1, van het Verdrag ‘betreffende de werking van de Europese Unie’ (hierna: VWEU) behoort de gemeenschappelijke handelspolitiek tot de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie. De lidstaten kunnen in een materie die tot deze exclusieve bevoegdheid behoort enkel nog optreden na machtiging door de Unie of ter uitvoering van de door de Unie vastgestelde handelingen.¹⁶⁻¹⁷

5.2. Hierover om nadere toelichting verzocht, antwoordde de gemachtigde het volgende:

“Volgens artikel 3, lid 1, e) van het betreffende de werking van de Europese Unie’ (‘VWEU’) is de gemeenschappelijke handelspolitiek een exclusieve bevoegdheid van de Unie. De lidstaten kunnen dus enkel optreden als zij daartoe door de Unie gemachtigd zijn of ter uitvoering van de handelingen van de Unie (art. 2, lid 1 VWEU). Op grond van artikel 207, lid 2 VWEU, nemen de Raad van de Europese Unie en het Europese Parlement maatregelen die het kader voor de uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek

¹³ Vergelijk met betrekking tot de *notice and comment*-procedure die moet worden uitgewerkt ter omzetting van artikel 14, lid 1, van richtlijn 2002/20/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 ‘betreffende de machtiging voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Machtigingsrichtlijn)’ en de opmerkingen daarover, onder meer in adv.RvS 60.142/3 van 20 oktober 2016 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 23 december 2016 ‘houdende wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie, wat betreft de radio-omroeporganisaties’, opmerking 3, voetnoot 4 en adv.RvS 61.050/3 van 28 maart 2017 over een ontwerp dat heeft geleid tot het besluit van de Vlaamse Regering van 21 april 2017 ‘houdende bepaling van het aantal particuliere landelijke, regionale, netwerk- en lokale radio-omroeporganisaties dat kan worden erkend en houdende de opstelling van het frequentieplan en de vaststelling van de frequentiepakketten die ter beschikking worden gesteld van de particuliere landelijke, regionale, netwerk- en lokale radio-omroeporganisaties’, opmerking 5.

¹⁴ Cfr. adv.RvS 67.856/VR van 13 oktober 2020, opmerking 5.2.

¹⁵ Namelijk andere wijzigingen dan diegene waarvan in dit advies melding wordt gemaakt of wijzigingen die ertoe strekken tegemoet te komen aan hetgeen in dit advies wordt opgemerkt.

¹⁶ K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Antwerpen, Intersentia, 2023, pp. 91-92, nrs. 111-112, en pp. 314-315, nr. 379, met verwijzingen naar rechtspraak van het Hof van Justitie.

¹⁷ Zie adv.RvS 73.999/1 van 17 augustus 2023 over een ontwerp dat heeft geleid tot het koninklijk besluit van 19 november 2023 ‘houdende exportverbod van bepaalde gevaarlijke stoffen naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie’, opmerking 4.1; adv.RvS 68.055/3 van 25 september 2020 over een ontwerp dat heeft geleid tot het koninklijk besluit van 30 september 2020 ‘houdende exportverbod van griepvaccins, in het kader van de COVID-19-pandemie’, opmerking 7.

van de Unie bepalen. Zo werd Verordening (EU) 2015/479 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2015 ‘betreffende de gemeenschappelijke regeling voor de uitvoer’ aangenomen in overeenstemming met artikel 207, lid 2 VWEU. Deze Verordening legt het gemeenschappelijk regime vast dat van toepassing is op de uitvoer. Lidstaten moeten dus voldoen aan dit regime, zodoende dient de ontworpen maatregel in overeenstemming te zijn met dit regime. Artikel 1 van Verordening (EU) 2015/479 legt het grondbeginsel vast dat de uitvoer uit de Unie naar derde landen vrij is. Er zijn echter toegestane afwijkingen op dit grondbeginsel. Artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479 stelt dat lidstaten kwantitatieve uitvoerbeperkingen kunnen aannemen of toepassen uit hoofde van openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid of van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek, historisch en archeologisch bezit of de industriële en commerciële eigendom. Het is juist om redenen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en de bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten dat het ontwerp is geïntroduceerd. België is aldus als lidstaat van de Europese Unie gemachtigd om op te treden. Hieronder wordt verder ingegaan op de toetsing van de ontworpen maatregel met artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479.

Bovendien is dit voorstel in overeenstemming met het proportionaliteitsbeginsel uit het EU-recht, in die zin dat het een geschikte maatregel is die niet verder gaat dan wat nodig is om het nagestreefde doel te bereiken. Zoals hierboven vermeld, worden immers de legitiem doelen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten nagestreefd. Als lidstaat van de Europese Unie verbiedt België diesel en benzine van lage kwaliteit op zijn grondgebied omwille van milieu- en de gezondheidsoverwegingen, desondanks blijft het benzine en diesel zonder kwaliteitsvereisten exporteren naar derde landen uitvoeren. Als gevolg van dit beleid heeft deze export een negatieve impact op het milieu en op de gezondheid van de bevolking van de derde landen waarnaar de brandstoffen worden geëxporteerd. Deze situatie roept dus ethische vragen op en leidt tot een echt maatschappelijk debat. De kwaliteitscriteria van het ontwerp, opgenomen in de bijlage 1, zijn in lijn met de kwaliteitsvereisten voor benzine en diesel op het grondgebied van de Europese Unie volgens Richtlijn 98/70/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 ‘betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 93/12/EEG van de Raad’. Deze Europese regels betreffende de kwaliteit van benzine en diesel zijn aangenomen ter bescherming van de gezondheid en het milieu (art. 1 Richtlijn 98/70/EG). De export blijft nog steeds toegestaan, maar enkel voor benzine en diesel die aan bepaalde kwaliteitsvoorwaarden voldoen. Die voorwaarden zijn in lijn met wat in de Europese Unie geldt. De ontworpen maatregel gaat zodoende dus niet verder dan wat nodig is om het nagestreefde doel te bereiken, zijnde bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu. Uit studies¹⁸¹⁹ blijkt namelijk dat een goede brandstofkwaliteit van cruciaal belang is om de gezondheid van mens en milieu te beschermen, onafhankelijk van de leeftijd van het voertuig, de gebruikte technologie of zelfs het onderhoud van het voertuig.

¹⁸ Voetnoot in het aangehaalde antwoord: TNO 2020, R11950, *Petrol fuel quality and its effects on the vehicle technology and the environment* via <https://english.ilent.nl/documents/reports/2021/04/24/petrol-fuel-quality-and-its-effects-on-the-vehicle-technology-and-the-environment>.

¹⁹ Voetnoot in het aangehaalde antwoord: <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/air-quality-and-health/health-impacts>.

Het ontwerp KB werd op 8 december 2023 meegedeeld bij de Europese Commissie ('Commissie') in het kader van de TRIS-procedure in overeenstemming met Richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 'betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij' (melding 2023/0700/B). De standstill-periode liep af op 11 maart 2024. De Commissie heeft geen opmerkingen gemaakt over het ontwerp van het KB.

Nederland voerde een gelijkaardige regel in, in de vorm van een beleidsregel. In de Nederlandse beleidsregel worden specificaties opgenomen voor benzine en diesel die ten behoeve van wegverkeer worden geproduceerd en geëxporteerd.”

5.3. De door artikel 2, lid 1, van het VWEU vereiste machtiging is wat uitvoerbeperkingen betreft voorwaardelijk verleend door de artikelen 1 en 10 van verordening (EU) 2015/479 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2015 'betreffende de gemeenschappelijke regeling voor de uitvoer', die luiden als volgt:

“Artikel 1. De uitvoer uit de Unie naar derde landen is vrij, hetgeen betekent dat zij niet onderhevig is aan kwantitatieve beperkingen, met uitzondering van die welke overeenkomstig deze verordening worden toegepast.”

“Artikel 10. Onverminderd andere Uniebepalingen vormt de onderhavige verordening geen beletsel voor het aannemen of toepassen door de lidstaten van kwantitatieve uitvoerbeperkingen welke gerechtvaardigd zijn uit hoofde van de openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid of van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek, historisch en archeologisch bezit of de industriële en commerciële eigendom.”

5.4. Een uitvoerverbod vormt een kwantitatieve uitvoerbeperking in de zin van voormeld artikel 10 van verordening (EU) 2015/479. Bijgevolg dient voldaan te zijn aan de in dat artikel opgenomen voorwaarde inzake het voorhanden zijn van een rechtvaardigingsgrond voor het verbod.²⁰ Op de vraag of is voldaan aan de artikelen 1 en 10 van die verordening, antwoordde de gemachtigde:

“Zoals hierboven aangehaald legt Verordening (EU) 2015/479 het gemeenschappelijk regime vast dat van toepassing is op uitvoer. Aangezien het ontwerp maatregelen oplegt die de uitvoer reguleren van bepaalde producten, dient de ontworpen maatregel in overeenstemming te zijn met de laatstgenoemde Verordening.

Verordening (EU) 2015/479 vindt rechtsgrondslag in artikel 207, lid 2 VWEU en maakt deel uit van het kader voor de uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek van de Europese Unie. Artikel 1 van Verordening (EU) 2015/479 legt het grondbeginsel vast dat de uitvoer uit de Unie naar derde landen vrij is. Er zijn echter toegestane afwijkingen op dit grondbeginsel, zoals in het hierboven reeds aangehaalde artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479. Dit artikel stelt dat lidstaten kwantitatieve uitvoerbeperkingen kunnen aannemen of toepassen uit hoofde van openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid of van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek, historisch en archeologisch bezit of de industriële en commerciële eigendom. Het is juist om redenen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en de bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten dat het voorgestelde uitvoerbeperking wordt ingevoerd en België als lidstaat van de Europese Unie gemachtigd is om deze uitvoerbeperking aan te nemen. Benzine en diesel

²⁰ Zie in dit verband adv.RvS 73.999/1 van 17 augustus 2023, opmerking 4.3.

geëxporteerd uit België naar de ECOWAS-regio bevatten veel hogere concentraties zwavel, benzeen en mangaan dan dat toegestaan in de Europese Unie onder Richtlijn 98/70/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 ‘betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 93/12/EEG van de Raad’. Deze Europese regels betreffende de kwaliteit van benzine en diesel zijn aangenomen ter bescherming van de gezondheid en het milieu (art. 1 Richtlijn 98/70/EG). Uit studies blijkt namelijk dat een goede brandstofkwaliteit van cruciaal belang is om de gezondheid van mens en milieu te beschermen, onafhankelijk van de leeftijd van het voertuig, de gebruikte technologie of zelfs het onderhoud van het voertuig. Om deze gezondheidsrisico’s te verlagen zet het United Nations Environment Programme (UNEP) via het Partnership for Clean Fuels and Vehicles (PCFV) al sinds 2005 in op mondiale verlaging van het zwavelgehalte naar 50 delen per miljoen in benzine en diesel. De ontworpen maatregel zou dus een werkelijk effect hebben op vlak van bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten. Om die redenen van bescherming van het milieu en de volksgezondheid – en om de dubbele standaard weg te halen – wenst men de ontworpen maatregel aan te nemen. Op de evenredigheid van de maatregel werd hierboven ingegaan.

Daarenboven is de gemeenschappelijk handelspolitiek geïntegreerd in het externe optreden van de Europese Unie. Artikel 207, lid 1, laatste zin verwijst naar de doelstellingen van het externe optreden van de Europese Unie. Deze doelstellingen zijn vervat in 21 van Verdrag ‘betreffende de Europese Unie’ (‘VEU’). Artikel 21, lid 3 VEU stelt de Europese Unie de doelen uit lid 1 en 2 van hetzelfde artikel zal naleven bij de ontwikkeling en implementatie van het externe optreden alsook de gemeenschappelijk handelspolitiek (in die zin: HvJ 22 november 2022, C-24/20, Commissie/Raad, ECLI:EU:C:2022:911, punt 97). Het doel van duurzame ontwikkeling maakt dus integrerend deel uit van de gemeenschappelijke handelspolitiek (HvJ 16 mei 2017, advies 2/15, Vrijhandelsovereenkomst tussen de Europese Unie en de Republiek Singapore, ECLI:EU:C:2017:374, punten 142-146).”

5.5. In zijn toelichting verantwoordde de gemachtigde het uitvoerverbod door te verwijzen naar redenen van “openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en de bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten” en door te wijzen op de evenredigheid van de ontworpen maatregel in het licht van de aldus nagestreefde doelstelling van algemeen belang.²¹

Rekening houdend met het voorgaande en gelet op de afwezigheid van opmerkingen naar aanleiding van de mededeling van de ontworpen maatregel in het kader van richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 ‘betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij’ kan worden aangenomen dat aan de voorwaarden van artikel 10 van verordening (EU) 2015/479 is voldaan.²²

5.6. Uit hetgeen voorafgaat volgt dat België in het licht van de Europese regelgeving geacht kan worden het voorliggend uitvoerverbod te kunnen uitvaardigen.

²¹ De beperking op het beginsel van vrije uitvoer mag niet verder gaan dan wat geschikt is voor het belang dat wordt ingeroepen (Zie: K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Intersentia, Antwerpen, 2023, p. 316, nr. 380).

²² Zie in dit verband adv.RvS 73.999/1 van 17 augustus 2023, opmerking 4.2; adv.RvS 67.856/VR van 13 oktober 2020 over een voorstel van ordonnantie ‘tot wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming van het welzijn der dieren en tot vastlegging van voorwaarden voor het verhandelen van foie gras’, opmerking 8.

5.7. De Raad van State stelt niettemin vast dat het ontwerp, volgens zijn opschrift, de export van “diesel” en “benzine” betreft “naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie” terwijl er in artikel 2 van het ontwerp sprake is van “het douanegebied van de Unie” in de omschrijving van “exporteur” en “uitvoer”. Het is niet duidelijk of het in het ontwerp beoogde douanegebied beperkt is tot de grondgebieden die vermeld worden in artikel 4 van verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en van de Raad van 9 oktober 2013 ‘tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie’, dan wel ook de grondgebieden omvat van landen waarmee een douane-unie is aangegaan. Gevraagd naar verduidelijking, antwoordde de gemachtigde:

“Het beleidsdoel is om de export van benzine en diesel naar landen die geen lid van de EU zijn te reguleren, om de redenen die ik reeds vermeldde in mijn eerste antwoord. Het gaat namelijk om de bescherming van het leefmilieu en de gezondheid van mensen.

Met de term douanegebied doelt men op de landen vermeld in artikel 4 van Verordening (EU) nr. 952/2013. Een mogelijkheid zou zijn om de verwijzing naar “douanegebied van de Europese Unie” te vervangen door “het grondgebied van de Europese Unie”. Bij artikel 2, punt 4, letter b), zou de verwijzing naar het “douanegebied van de Europese Unie” aangehouden blijven aangezien het hier gekoppeld is aan het begrip “regeling extern douanevervoer van de Unie”. Zo zou de discrepantie opgelost worden en zou het artikel niet afwijken van het beleidsdoel.”

Op de vraag of de landen van de Europese Economische Ruimte (hierna: EER-landen) onder de regeling van het ontwerp vallen, antwoordde de gemachtigde:

“Wat betreft het punt van de EER. Uit de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte volgt dat beperkingen in de uitvoer in principe verboden zijn, er is echter een rechtvaardiging mogelijk op basis van artikel 13. Artikel 13 is een spiegelbepaling van artikel 36 VWEU en zo ook van artikel 10 van Verordening 2015/749. Over de rechtvaardiging werd reeds ingegaan in het eerste antwoord dat ik verstrekte.”

5.8. Uit het antwoord van de gemachtigde blijkt dat het de bedoeling is van de stellers van het ontwerp om alle landen buiten de Europese Unie te viseren.

De Raad van State neemt hiervan akte maar maakt een voorbehoud voor wat betreft de EER-landen. Volgens de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (hierna: EER-overeenkomst) vallen immers ook drie EER-landen, namelijk IJsland, Liechtenstein en Noorwegen, onder de interne markt. Die landen zijn net als de EU-lidstaten gebonden door de normen in richtlijn 98/70/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 ‘betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 93/12/EEG van de Raad’.²³ Die richtlijn, en de verstrenging ervan door richtlijn 2003/17²⁴ waar in het advies van de Hoge Gezondheidsraad naar wordt verwezen, zijn geïncorporeerd in het EER-*acquis*.²⁵ Het is dan ook zinloos om naar die landen nog de export toe te staan van brandstoffen die niet aan de normen van die richtlijnen voldoen, aangezien die landen die

²³ Laatst gewijzigd bij richtlijn (EU) 2023/2413 van het Europees Parlement en de Raad van 18 oktober 2023 ‘tot wijziging van Richtlijn (EU) 2018/2001, Verordening (EU) 2018/1999 en Richtlijn 98/70/EG wat de bevordering van energie uit hernieuwbare bronnen betreft, en tot intrekking van Richtlijn (EU) 2015/652 van de Raad’.

²⁴ Richtlijn 2003/17/EG van het Europees Parlement en de Raad van 3 maart 2003 ‘tot wijziging van Richtlijn 98/70/EG betreffende de kwaliteit van benzine en dieselbrandstof’.

²⁵ Zie <https://www.efta.int/eea-lex/32003L0017>.

brandstoffen niet op hun markt mogen toelaten en gebonden zijn door dezelfde normen als de EU-lidstaten. Hoewel de richtlijn naar de letter geen betrekking heeft op de export van brandstoffen, kan een uitvoerbeperking niet worden verantwoord op grond van artikel 13 van de EER-overeenkomst, nu de ingeroepen milieudoelstelling al beter wordt gerealiseerd onder de aangehaalde richtlijnen.

Wat Zwitserland betreft – dat niet door die richtlijnen gebonden is – kan de argumentatie van de gemachtigde, *mutatis mutandis*, wel aanvaard worden, maar dan op basis van artikel 20 van de Overeenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat. Hetzelfde geldt voor de uitvoer naar Turkije, niettegenstaande het bestaan van een douane-unie tussen de Europese Unie en dat land, op basis van artikel 7 van besluit nr. 1/95 van de Associatieraad EG-Turkije van 22 december 1995 ‘inzake de tenuitvoerlegging van de slotfase van de douane-unie’.

Het is dus aangewezen om in het opschrift en in artikel 3, § 1, van het ontwerp de zinsnede “landen die geen lid zijn van de Europese Unie” te vervangen door de woorden “landen die geen lid zijn van de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte” en om in het ontwerp enkel naar het douanegebied van de Unie te verwijzen als de regeling effectief betrekking heeft op douaneverrichtingen, zoals de gemachtigde voorstelt. Het douanegebied van de Europese Unie zoals bepaald in artikel 4 van verordening (EU) nr. 952/2013 valt weliswaar grotendeels samen met het grondgebied van de EU-lidstaten, maar regelt ook enkele bijzondere gevallen, zodat beide territoria niet identiek zijn. Bovendien vermeldt die bepaling ook nog steeds het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk als deel van het douanegebied, wat niet de bedoeling lijkt voor de toepassing van de voorliggende regeling.²⁶⁻²⁷

B. Vrijheid van handel en nijverheid

6.1. Het ontworpen uitvoerverbod raakt aan de vrijheid van handel en nijverheid – ook de ‘vrijheid van ondernemen’ genoemd – bedoeld in artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’ en artikel 16 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.²⁸ Volgens het Grondwettelijk Hof kan deze vrijheid niet worden opgevat als een absolute vrijheid. Zij belet niet dat de bevoegde wetgever de economische bedrijvigheid van personen en ondernemingen regelt. De vrijheid van ondernemen zou alleen

²⁶ Uitvoerbeperkingen met betrekking tot het Verenigd Koninkrijk kunnen worden ingevoerd overeenkomstig artikel 26 van de Handels- en samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, enerzijds, en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, anderzijds. Die bepaling verwijst voor de toelaatbaarheid van dergelijke restricties door naar artikel XI van de GATT 1994, zodat kan worden aangenomen dat als de ontworpen regeling verenigbaar is met de GATT voor andere derde landen, dat in beginsel ook het geval zal zijn voor het Verenigd Koninkrijk.

²⁷ De stellers van het ontwerp moeten niettemin nagaan of er geen uitzondering moet worden gemaakt voor de handel met Noord-Ierland, waarvoor richtlijn 98/70/EG wel nog steeds van toepassing is, overeenkomstig artikel 5, lid 4, van het Protocol inzake Ierland/Noord-Ierland bij het Akkoord inzake de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland uit de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, in samenhang met punt 26, vierde streepje, van bijlage 2 bij dat Protocol.

²⁸ Hoewel de ontworpen maatregel een nationale maatregel is, wordt ze genomen op basis van artikel 10 van verordening (EU) 2015/479, zodat de maatregel geacht moet worden te zijn genomen ter uitvoering van het Unierecht in de zin van artikel 51, lid 1, van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

worden geschonden indien die vrijheid zou worden beperkt zonder dat daartoe enige noodzaak bestaat of indien die beperking kennelijk onevenredig zou zijn met het nagestreefde doel.²⁹

6.2. De afdeling Wetgeving beschikt evenwel niet over de feitelijke elementen om met de vereiste zekerheid te kunnen stellen dat de voorliggende regeling niet zou kunnen neerkomen op een onredelijke maatregel of op een disproportionele inperking van de voormelde vrijheden.

Voor het ontworpen exportverbod en de wijzigingen aan de bijlage zal dan ook een afdoende verantwoording voorhanden moeten zijn. De Raad van State maakt dan ook in dat verband een voorbehoud.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

7.1. De aanhef dient in overeenstemming te worden gebracht met de bespreking van de rechtsgrond. Hiertoe schrappe men het tweede lid van de aanhef.

7.2. Aangezien geen rechtsgrond wordt ontleend aan artikel VI.9, van het WER, dienen ook de ‘overwegingen’ te worden weggelaten uit de aanhef.

Artikel 2

8.1. Artikel 2, 1° en 2°, van het ontwerp omschrijft respectievelijk ‘benzine’ en ‘diesel’.³⁰

8.2. Gevraagd waarom deze definities worden gehanteerd, antwoordde de gemachtigde:

“De gehanteerde definitie van “benzine” en “diesel” verwijst niet naar de GN-codes, wat de leesbaarheid verbetert aangezien de inhoud van de GN-codes moeilijk te vinden is.

Daarnaast tracht men een zo breed mogelijke definitie te hanteren, die elke soort benzine omvat, met de beperking van het gebruik voor motoren voor weg- en niet-wegvervoer.”

8.3. Enkel indien op deze manier op rechtszekere wijze duidelijk is wanneer de ontworpen regeling geldt, kunnen deze definities behouden blijven.

²⁹ Zie bijvoorbeeld GwH 23 januari 2014, nr. 6/2014, B.34; GwH 2 maart 2023, nr. 33/2023, B.59.5; GwH 22 juni 2023, nr. 101/2023, B.8.3; GwH 20 juli 2023, nr. 114/2023, B.29.2. Zie in dezelfde zin wat artikel 16 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie betreft, bijvoorbeeld HvJ 6 september 2012, zaak C-544/10, *Deutsches Weintor*, ECLI:EU:C:2012:526, punt 54; HvJ 24 september 2020, zaak C-223/19, zaak C-223/19, *YS*, ECLI:EU:C:2020:753, punt 88.

³⁰ Vergelijk met artikel 2 van het koninklijk besluit van 29 juni 2018 ‘tot vermindering van de broeikasgasintensiteit van transportenergie’ en artikel 2 van het koninklijk besluit van 8 juli 2018 ‘betreffende de benaming en de kenmerken van de gasolie-diesel en van de benzines’.

Minstens kan in de omschrijving van ‘benzine’, het woord “benzine” worden vervangen door “vluchtige minerale olie” en in de omschrijving van ‘diesel’, het woord “diesel” door “gasolie” zoals omschreven in richtlijn 98/70/EG.

Artikel 3

9.1. Artikel 3, § 2, eerste lid, van het ontwerp regelt dat iedere exporteur voorafgaand aan de uitvoer een rapport van conformiteitsanalyse ter beschikking stelt dat is afgegeven door een geaccrediteerd orgaan overeenkomstig de bepalingen van norm ISO 17025.

9.2. De gemachtigde deelde hieromtrent volgende informatie mee:

“Instellingen die geaccrediteerd zijn volgens de ISO 17025 norm staan vermeld op de website van de Belgische accreditatie-instelling BELAC (FOD Economie- [Belac | FPS Economy \(fgov.be\)](#)). Deze informatie is openbaar en gratis. Exporteurs hoeven geen toegang te hebben tot de norm of deze te raadplegen om te voldoen aan hun verplichting van artikel 3, § 2 met betrekking tot het conformiteitsanalyseverslag.”

9.3. De gemachtigde deelt met deze informatie de website mee waar de organen terug te vinden zijn die zijn geaccrediteerd in België. Er dient evenwel te worden over gewaakt dat ook rapporten van conformiteitsanalyse afgegeven door geaccrediteerde organen in andere lidstaten van de Europese Unie overeenkomstig de norm ISO 17025 aan de hier gestelde voorwaarde voldoen.

9.4. Gelet op de opmerkingen 3.3.2, 7.1 en 7.2 rijst de vraag of de rapportering aan de Algemene Directie Energie van de Federale Overheidsdienst Economie nog nut heeft.

Artikel 4

10.1. Artikel 4 van het ontwerp bepaalt dat de minister bevoegd voor Leefmilieu en de minister bevoegd voor Energie de bijlage kunnen wijzigen afhankelijk van de ontwikkelingen in de aard en de specificaties van brandstoffen, teneinde een hoger niveau van bescherming van de gezondheid van de mensen en het milieu te waarborgen. De specificaties zijn niet strenger dan die welke gelden voor de diesels en benzines die in België op de markt worden gebracht.³¹

10.2. In voormeld advies 73.999/1/V³² werd een delegatie aan de minister bevoegd voor Volksgezondheid en de minister bevoegd voor Leefmilieu samen om gevaarlijke stoffen waarvoor een exportverbod geldt, toe te voegen aan de ontworpen bijlage onaanvaardbaar geacht:

“Een delegatie aan een minister kan enkel betrekking hebben op bijkomstige of detailmatige aangelegenheden. Het toevoegen van nieuwe stoffen aan bijlagen 1 of 2 en het actualiseren van die bijlagen zijn echter geen aangelegenheden van bijkomstige of detailmatige aard maar betreffen integendeel de essentie van de ontworpen regeling. Bovendien lijkt deze delegatie aan de ministers voorbij te gaan aan de adviesverplichtingen die voortvloeien uit artikel 19, § 1, van de wet van 21 december 1998. De voormelde

³¹ In de Nederlandse tekst van die bepaling moet de zinsnede “De specificaties zijn niet strenger zijn” worden gecorrigeerd.

³² Adv.RvS 73.999/1 van 17 augustus 2023, opmerking 7.

delegatie dient dan ook te worden weggelaten. Gelet hierop dient ook de machtiging aan de voornoemde ministers in artikel 5, § 5, van het ontwerp, om de datum van inwerkingtreding van de wijzigingen van de bijlagen 1 en 2 te bepalen, te vervallen.”

10.3. Ook al lijkt de delegatie in het ontwerp er niet toe te leiden dat meerdere brandstoffen aan de lijst kunnen worden toegevoegd, het wijzigen van de bijlage is geen aangelegenheid van bijkomstige aard maar betreft integendeel ook hier de essentie van de exportregeling. Ook hier wordt derhalve voorbij gegaan aan de adviesverplichtingen van artikel 19, § 1 van de Productnormenwet.

Bijgevolg dient deze delegatie te worden weggelaten uit het ontwerp.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DU PROJET

2. Le projet d'arrêté royal soumis pour avis prévoit que l'essence et le diesel qui ne respectent pas les spécifications en projet énoncées dans l'annexe sont interdits d'exportation vers un pays non-membre de l'Union européenne par des exportateurs établis en Belgique.

L'article 1er fixe les objectifs de la réglementation en projet et l'article 2 contient un certain nombre de définitions. L'article 3 impose l'interdiction d'exportation pour le diesel et l'essence qui ne respectent pas les spécifications énoncées dans l'annexe, dispose que chaque exportateur met à disposition, avant l'exportation, un rapport d'analyse de conformité et que FAPETRO peut exercer des missions de contrôle sur les diesels et essences à exporter conformément à l'arrêté royal du 18 novembre 2018 'fixant les modalités de fonctionnement, de financement et d'organisation du Fonds d'analyse des produits pétroliers'. L'article 4 précise la manière dont le ministre ayant l'Environnement dans ses attributions et le ministre ayant l'Énergie dans ses attributions peuvent modifier l'annexe. En vertu de l'article 5, l'arrêté envisagé entre en vigueur 3 mois après la publication au Moniteur belge.

FONDEMENT JURIDIQUE

3.1. Le préambule du projet cite deux articles à titre de fondement juridique. Il s'agit de l'article 5, § 1er, alinéa 1er, 8°, de la loi du 21 décembre 1998 'relative aux normes de produits ayant pour but la promotion de modes de production et de consommation durables et la protection de l'environnement, de la santé et des travailleurs' (ci-après : loi relative aux normes de produits) ¹ et de l'article VI.9, § 1er, 2°, du Code de droit économique (ci-après : CDE) ².

Selon le tableau de concordance qui a été transmis, ces deux articles procurent un fondement juridique aux articles 3 et 4 du projet. Par extension, il peut être admis que l'intention est que ces deux articles procurent un fondement juridique à l'ensemble du projet.

¹ Cette disposition s'énonce comme suit : « Afin de protéger l'environnement, la santé publique ou les travailleurs et de promouvoir des modes de production et de consommation durables, le Roi peut prendre des mesures en vue (...)

8° d'interdire l'exportation de produits vers des pays, non membres de l'Union européenne ou de la soumettre, préalablement ou non, à une notification, une autorisation ou à des conditions ».

² Cette disposition s'énonce comme suit : « §1er. Le Roi peut, sans préjudice de la compétence qui Lui est conférée dans le domaine de la santé publique, en vue d'assurer la loyauté des transactions commerciales ou la protection du consommateur : (...)

2° fixer les conditions de composition, de constitution, de présentation, de qualité et de sécurité auxquelles doivent répondre les biens pour pouvoir être mis sur le marché, que ce soit sous une dénomination déterminée ou non ».

3.2. L'exposé des motifs du projet de loi devenu la loi relative aux normes de produits indique ce qui suit à propos de la portée de l'article 5, § 1er, alinéa 1er, 8°, précité :

« Le projet ne permet pas seulement de régler la mise sur le marché et l'usage de produits en Belgique, mais également leur exportation vers des pays non membres de la Communauté européenne, lorsque ceci est nécessaire en vue de la protection de la santé publique et de l'environnement, tout particulièrement dans les pays en voie de développement, et compatible avec les obligations de la Belgique dans le cadre de l'Organisation mondiale du Commerce (voir plus loin le commentaire de l'article 5, § 1er, 8°) »³.

Et

« Pour protéger la santé et l'environnement dans les pays en voie de développement ne disposant pas d'une législation et réglementation propres adéquates relatives aux produits dangereux, des restrictions à l'exportation peuvent être justifiées. De telles restrictions sont notamment prévues dans le règlement (CEE) n° 2455/92 (concernant certains pesticides et autres substances dangereuses dont l'utilisation est interdite ou strictement réglementée dans l'UE) et la directive 76/769/CEE (concernant par exemple le textile traité au TRIS). Il est évident que les mesures qui pourraient être prises en application de cette disposition devront être conformes au prescrit des accords multilatéraux en matière de commerce international qui lient la Belgique »⁴.

Par conséquent, cette disposition procure effectivement un fondement juridique au projet.

3.3.1. En ce qui concerne le recours à l'article VI.9, § 1er, 2°, du CDE, à titre de fondement juridique, il convient tout d'abord d'observer que cette disposition vise uniquement à « assurer la loyauté des transactions commerciales ou la protection du consommateur », alors qu'aux termes de l'article 1er du projet, l'arrêté envisagé a pour seul but de « garantir un niveau élevé de protection de la santé des personnes et de l'environnement ». On relèvera par ailleurs que le projet ne fixe pas de conditions en matière de composition, de constitution, de présentation, de qualité et de sécurité auxquelles doivent répondre l'essence et le diesel pour pouvoir être mis sur le marché belge, que ce soit sous une dénomination déterminée ou non, mais définit les caractéristiques auxquelles doivent répondre l'essence et le diesel pour pouvoir être exportés vers des pays non-membres de l'Union européenne. Enfin, l'article I.8, 3°, du CDE définit la 'mise sur le marché' comme étant « l'importation en vue de la vente, la détention en vue de la vente, l'offre en vente, la vente, l'offre de louage de biens et de services, le louage de biens et de services, la cession à titre onéreux ou gratuit, lorsque ces opérations sont effectuées par une entreprise ».

Interrogé à ce sujet, le délégué a répondu ce qui suit :

« Overeenkomstig artikel VI.9, §1, 2° van het Wetboek Economisch Recht ('WER') kan de Koning met het oog op het waarborgen van de eerlijkheid van de handelsverrichtingen of de bescherming van de consument, **de voorwaarden van menging, samenstelling, presentatie, kwaliteit en veiligheid vastleggen, waaraan de goederen moeten voldoen om** al dan niet onder een bepaalde benaming **op de markt te mogen worden gebracht**. Volgens artikel I.8, 3° WER wordt 'op de markt brengen' gedefinieerd

³ Doc. parl., Chambre, 1997-98, n° 1673/1, p. 12.

⁴ Doc. parl., Chambre, 1997-98, n° 1673/1, p. 20.

als volgt: 'de invoer met het oog op de verkoop, **het bezit met het oog op de verkoop**, de tekoopaanbieding, de verkoop, het huuraanbod van goederen en diensten, de verhuring van goederen en diensten, de afstand onder bezwarende titel of gratis, als deze verrichtingen worden gedaan door een onderneming'

Aangezien de definitie niet beperkt is tot het op de Belgische of de Europese markt brengen, bepalen de artikelen 3 en 4 van het ontwerp van het KB volgens onze interpretatie dat diesel en benzine aan bepaalde normen (mengingsvoorwaarden) moeten voldoen om buiten de Europese Unie op de markt te worden gebracht. Voordat benzine en diesel worden geëxporteerd, worden ze opgeslagen in terminals, waarvan de meeste zich in een haven bevinden. Hier worden controles uitgevoerd. De brandstoffen worden door bedrijven in deze terminals in bezit gehouden met oog op verkoop. Het ontwerp bepaalt dat moet worden voldaan aan kwaliteitsvoorwaarden en dat het verslag van de conformiteitsanalyse vóór de uitvoer beschikbaar moet zijn ».

3.3.2. Les explications du délégué ne convainquent pas pour invoquer l'article VI.9, § 1er, 2°, du CDE à titre de fondement juridique pour le projet.

3.4.1. L'article 3, § 2, alinéa 2, du projet dispose que FAPETRO⁵ peut exercer des missions de contrôle sur les diesels et essences à exporter conformément aux dispositions de l'arrêté royal du 18 novembre 2018.

3.4.2. Interrogé sur la portée précise de cette disposition et sur la manière dont un fonds budgétaire⁶ tel que FAPETRO peut exercer des missions de contrôle, le délégué a répondu en ces termes :

« FAPETRO heeft niet enkel een financiële opdracht. De taken van FAPETRO worden nader omschreven in het Koninklijk besluit van 18 november 2018 'tot vaststelling van de modaliteiten voor de werking, de financiering en de organisatie van het Fonds voor de analyse van aardolieproducten'. De artikelen 2 en 3 bepalen met name:

'Art. 2. Het Fonds waakt over de kwaliteit van de aardolieproducten die op de Belgische markt worden gebracht en organiseert de implementatie van het systematisch toezicht erop.

[...]

Het Fonds kan andere overheidsdiensten ondersteunen in het kader van analyses of studies met als doel :

1° de controle van de kwaliteit van aardolieproducten;

2° de verbetering van de bevoorradingszekerheid;

⁵ FAPETRO est réglé par l'arrêté royal du 18 novembre 2018, sur lequel le Conseil d'État a rendu le 21 juin 2018 l'avis 63.556/1.

⁶ L'article 2 de la loi du 24 décembre 1993 'créant des fonds budgétaires et modifiant la loi organique du 27 décembre 1990 créant des fonds budgétaires' dispose ce qui suit :

« Il est créé un fonds d'Analyse des produits pétroliers, lequel constitue un fonds budgétaire au sens de l'article 45 des lois sur la comptabilité de l'État, coordonnées le 17 juillet 1991.

Les recettes affectées au fonds visé à l'alinéa premier, ainsi que les dépenses qui peuvent être effectuées à sa charge sont mentionnées en regard dudit fonds au tableau annexé à la loi organique du 27 décembre 1990 créant des fonds budgétaires ».

Dans sa définition de 'FAPETRO', l'article 2, 5°, du projet fait référence à ce fonds budgétaire.

3° de veiligheid van de eindverbruiker van aardolieproducten.

Art. 3. Het Fonds neemt willekeurig monsters uit distributie- of verkooppunten van aardolieproducten. De resultaten van deze analyses zullen leiden tot de afgifte van een certificaat of een rapport van conformiteit of non-conformiteit van het product verzameld door de ambtenaren van de dienst. [...] ».

3.4.3. Vu l'objection au recours à l'article VI.9, § 1er, 2°, du CDE à titre de fondement juridique pour le projet (observation 3.3), seule la loi relative aux normes de produits peut servir de fondement juridique pour l'arrêté envisagé et cet arrêté peut uniquement être imposé selon le mécanisme de contrôle inscrit dans la loi relative aux normes de produits ⁷. Or, l'article 15 de la loi relative aux normes de produits prévoit seulement que les membres du personnel statutaire ou contractuel du Service public fédéral Santé publique, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement, désignés à cette fin par le Roi, contrôlent l'application des dispositions de cette loi, des arrêtés pris en exécution de celle-ci et que d'autres agents ou personnes peuvent être désignés par le Roi, par arrêté délibéré en conseil des Ministres ⁸.

3.4.4. En ce qui concerne la désignation de FAPETRO pour la réalisation des missions de contrôle précitées, en raison du statut de fonds budgétaire de FAPETRO, les objections relatives au fondement juridique énoncées dans l'avis 63.556/1 précité peuvent en outre également être formulées en ce qui concerne les deux fondements juridiques invoqués dans le préambule ⁹. Confier à un fonds budgétaire des missions de droit matériel, qui impliquent des tâches de contrôle physique ¹⁰, est incompatible avec la nature juridique d'un fonds budgétaire.

3.4.5. Le fait qu'il semble résulter des articles 8 et 12 de la loi du 31 juillet 2023 'concernant les normes de produit pour l'intégration d'énergie produite à partir de sources renouvelables dans les carburants fossiles destinés au secteur du transport et modifiant la loi du 29 avril 1999 relative à l'organisation du marché de l'électricité et modifiant la loi du 12 avril 1965 relative au transport de produits gazeux et autres par canalisations' que certaines tâches

⁷ Article 15 de la loi relative aux normes de produits.

⁸ Compte tenu de la composition du Comité de gestion de FAPETRO (article 9 de l'arrêté royal du 18 novembre 2018), il n'est pas satisfait à cette exigence de l'article 15 de la loi relative aux normes de produits.

⁹ Dans son avis 63.556/1 du 21 juin 2018 sur un projet devenu l'arrêté royal du 18 novembre 2018, le Conseil d'État a formulé l'observation suivante en ce qui concerne les articles 2 et 3 de cet arrêté : « Malgré les éclaircissements apportés par le délégué concernant les missions du fonds budgétaire, il ne va pas de soi qu'un tel fonds aille au-delà du simple traitement comptable et de l'affectation des flux financiers spécifiés (recettes et dépenses). Dans la mesure où les articles 2 et 3 du projet dépassent la simple sphère de compétence du fonds budgétaire en matière de technique budgétaire et financière et où ils règlent également les missions de droit matériel relatives à la réalisation de contrôles et à la délivrance de certificats de conformité, le Conseil d'État, section de législation, n'aperçoit pas directement de fondement juridique dans les dispositions instituant le fonds budgétaire, fussent-elles lues en combinaison avec l'article 108 de la Constitution, dont le Roi tire le pouvoir général d'exécuter les lois. Les observations concernant les articles 2 et 3 du projet formulées ci-après doivent donc se lire sous cette réserve. » (observation 3.2). Le même point de vue a été adopté dans l'avis C.E. 67.507/1 du 26 juin 2020 sur un projet devenu l'arrêté royal du 21 septembre 2021 'relatif à la dénomination et aux caractéristiques des gasoils marins et des combustibles marins résiduels', observation 3.2.

¹⁰ On observera en outre que les compétences de contrôle de FAPETRO ne sont ancrées légalement nulle part, dès lors qu'elles ne relèvent pas de l'article 15 de la loi relative aux normes de produits. Il n'est pas davantage prévu quelles conséquences peuvent être liées au non-respect de l'arrêté envisagé, les mesures visées à l'article 16 de la loi relative aux normes de produits ne pouvant être prises que par les membres du personnel statutaire ou contractuel, visés aux articles 15, § 1er, alinéa 1er, 15^{quater}, alinéa 1er et 15^{quinquies}, alinéa 1er, de cette loi, dont ne relève pas FAPETRO.

administratives peuvent être confiées à FAPETRO ¹¹ n'affecte en rien le fait qu'un fondement juridique fasse défaut pour l'alinéa 2 de l'article 3, § 2, du projet.

3.5. Il résulte de ce qui précède que l'article 3, § 2, alinéa 2, du projet sera omis et que FAPETRO sera supprimé dans l'article 3, § 2, alinéa 1er.

FORMALITÉS

4.1. Plusieurs accords d'association et de partenariat que l'Union européenne, la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres ont conclus avec des pays tiers, prévoient une obligation de notification et d'information, qui requiert de publier à l'avance des mesures d'application générale, y compris une explication, de sorte que les personnes intéressées et les pays tiers concernés disposent de possibilités raisonnables de présenter leurs observations sur les propositions de mesures avant qu'elles n'entrent en vigueur, en veillant en particulier à leur accorder un délai suffisant pour ce faire ¹². La réglementation proposée entre dans le champ d'application des accords d'association précités, de sorte qu'il y a lieu d'organiser la procédure de notification et d'information qui y est visée à l'égard des pays tiers signataires. Il faut en outre veiller à ce que la consultation soit effectivement mise en œuvre d'une manière raisonnablement transparente et non discriminatoire, de sorte que son existence soit suffisamment connue et que toutes les parties intéressées puissent réellement y participer ¹³⁻¹⁴.

¹¹ Voir également l'article 6 de la loi du 17 juillet 2013 'relative aux volumes nominaux minimaux de biocarburants durables qui doivent être incorporés dans les volumes de carburants fossiles mis annuellement à la consommation'. Entre-temps, cette loi a été remplacée par la loi du 31 juillet 2023.

¹² Voir par exemple l'article 283, paragraphe 2, de l'Accord d'association entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres d'une part, et l'Ukraine, d'autre part, fait à Bruxelles le 21 mars 2014 et le 27 juin 2014 ; l'article 116, paragraphe 1, de l'Accord d'association entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres, d'une part, et la Géorgie, d'autre part, fait à Bruxelles le 27 juin 2014 ; l'article 243, paragraphe 1, de l'Accord d'association entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres, d'une part, et la République de Moldavie, d'autre part, fait à Bruxelles le 27 juin 2014. Voir également l'article 282 de l'accord de partenariat global et renforcé entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique et leurs États membres, d'une part, et la République d'Arménie, d'autre part, combiné avec l'article 276(d) et le chapitre 12 de cet accord.

¹³ Comparer avec la procédure de notification et d'information qui doit être élaborée pour transposer l'article 14, paragraphe 1, de la directive 2002/20/CE du Parlement européen et du Conseil du 7 mars 2002 'relative à l'autorisation de réseaux et de services de communications électroniques (directive « autorisation »)' et les observations à ce sujet, notamment dans l'avis C.E. 60.142/3 du 20 octobre 2016 sur un avant-projet devenu le décret de la Communauté flamande du 23 décembre 2016 'portant modification de diverses dispositions du décret du 27 mars 2009 relatif à la radiodiffusion et à la télévision, en ce qui concerne les organismes de radiodiffusion sonore', observation 3, note de bas de page 4, et avis C.E. 61.050/3 du 28 mars 2017 sur un projet devenu l'arrêté du Gouvernement flamand du 21 avril 2017 'fixant le nombre d'organismes de radiodiffusion sonore privés communautaires, régionaux, en réseau et locaux qui peuvent être agréés et fixant le plan de fréquences et les paquets de fréquences mis à disposition des organismes de radiodiffusion sonore privés communautaires, régionaux, en réseau et locaux', observation 5.

¹⁴ Cf. avis C.E. 67.856/VR du 13 octobre 2020, observation 5.2.

4.2. Si l'accomplissement de la formalité susmentionnée devait encore donner lieu à des modifications du texte soumis au Conseil d'État ¹⁵, les dispositions modifiées ou ajoutées devraient être soumises à la section de législation, conformément à la prescription de l'article 3, § 1er, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

A. Conformité avec le droit européen

5.1. La mesure en projet relative à l'exportation d'essence et de diesel a une incidence sur la politique commerciale commune de l'Union européenne.

Conformément aux articles 3, paragraphe 1, e), et 207, paragraphe 1, du Traité 'sur le fonctionnement de l'Union européenne' (ci-après : TFUE), la politique commerciale commune relève de la compétence exclusive de l'Union européenne. Dans une matière qui appartient à cette compétence exclusive, les États membres peuvent encore uniquement intervenir après l'habilitation par l'Union ou en exécution des actes adoptés par l'Union ¹⁶⁻¹⁷.

5.2. Invité à fournir des précisions à ce sujet, le délégué a répondu ce qui suit :

« Volgens artikel 3, lid 1, e) van het betreffende de werking van de Europese Unie' ('VWEU') is de gemeenschappelijke handelspolitiek een exclusieve bevoegdheid van de Unie. De lidstaten kunnen dus enkel optreden als zij daartoe door de Unie gemachtigd zijn of ter uitvoering van de handelingen van de Unie (art. 2, lid 1 VWEU). Op grond van artikel 207, lid 2 VWEU, nemen de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement maatregelen die het kader voor de uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek van de Unie bepalen. Zo werd Verordening (EU) 2015/479 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2015 'betreffende de gemeenschappelijke regeling voor de uitvoer' aangenomen in overeenstemming met artikel 207, lid 2 VWEU. Deze Verordening legt het gemeenschappelijk regime vast dat van toepassing is op de uitvoer. Lidstaten moeten dus voldoen aan dit regime, zodoende dient de ontworpen maatregel in overeenstemming te zijn met dit regime. Artikel 1 van Verordening (EU) 2015/479 legt het grondbeginsel vast dat de uitvoer uit de Unie naar derde landen vrij is. Er zijn echter toegestane afwijkingen op dit grondbeginsel. Artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479 stelt dat lidstaten kwantitatieve uitvoerbeperkingen kunnen aannemen of toepassen uit hoofde van openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid of van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek, historisch en archeologisch bezit of de industriële en commerciële eigendom. Het is juist om redenen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en de bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten dat het ontwerp is geïntroduceerd. België is aldus als lidstaat van

¹⁵ À savoir d'autres modifications que celles dont fait état le présent avis ou que celles visant à répondre aux observations formulées dans le présent avis.

¹⁶ K. LENAERTS et P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Anvers, Intersentia, 2023, pp. 91-92, n°s 111-112, et pp. 314-315, n° 379, avec références à la jurisprudence de la Cour de Justice.

¹⁷ Voir l'avis C.E. 73.999/1 du 17 août 2023 sur un projet devenu l'arrêté royal du 19 novembre 2023 'interdisant l'exportation de certaines substances dangereuses vers des pays non-membres de l'Union européenne', observation 4.1 ; l'avis C.E. 68.055/3 du 25 septembre 2020 sur un projet devenu l'arrêté royal du 30 septembre 2020 'interdisant l'exportation de vaccins contre la grippe dans le cadre de la pandémie de COVID-19', observation 7.

de Europese Unie gemachtigd om op te treden. Hieronder wordt verder ingegaan op de toetsing van de ontworpen maatregel met artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479.

Bovendien is dit voorstel in overeenstemming met het proportionaliteitsbeginsel uit het EU-recht, in die zin dat het een geschikte maatregel is die niet verder gaat dan wat nodig is om het nagestreefde doel te bereiken. Zoals hierboven vermeld, worden immers de legitiem doelen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten nagestreefd. Als lidstaat van de Europese Unie verbiedt België diesel en benzine van lage kwaliteit op zijn grondgebied omwille van milieu- en de gezondheidsoverwegingen, desondanks blijft het benzine en diesel zonder kwaliteitsvereisten exporteren naar derde landen uitvoeren. Als gevolg van dit beleid heeft deze export een negatieve impact op het milieu en op de gezondheid van de bevolking van de derde landen waarnaar de brandstoffen worden geëxporteerd. Deze situatie roept dus ethische vragen op en leidt tot een echt maatschappelijk debat. De kwaliteitscriteria van het ontwerp, opgenomen in de bijlage 1, zijn in lijn met de kwaliteitsvereisten voor benzine en diesel op het grondgebied van de Europese Unie volgens Richtlijn 98/70/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 ‘betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 93/12/EEG van de Raad’. Deze Europese regels betreffende de kwaliteit van benzine en diesel zijn aangenomen ter bescherming van de gezondheid en het milieu (art. 1 Richtlijn 98/70/EG). De export blijft nog steeds toegestaan, maar enkel voor benzine en diesel die aan bepaalde kwaliteitsvoorwaarden voldoen. Die voorwaarden zijn in lijn met wat in de Europese Unie geldt. De ontworpen maatregel gaat zodoende dus niet verder dan wat nodig is om het nagestreefde doel te bereiken, zijnde bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu. Uit studies¹⁸¹⁹ blijkt namelijk dat een goede brandstofkwaliteit van cruciaal belang is om de gezondheid van mens en milieu te beschermen, onafhankelijk van de leeftijd van het voertuig, de gebruikte technologie of zelfs het onderhoud van het voertuig.

Het ontwerp KB werd op 8 december 2023 meegedeeld bij de Europese Commissie (‘Commissie’) in het kader van de TRIS-procedure in overeenstemming met Richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 ‘betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij’ (melding 2023/0700/B). De standstill-periode liep af op 11 maart 2024. De Commissie heeft geen opmerkingen gemaakt over het ontwerp van het KB.

Nederland voerde een gelijkaardige regel in, in de vorm van een beleidsregel. In de Nederlandse beleidsregel worden specificaties opgenomen voor benzine en diesel die ten behoeve van wegverkeer worden geproduceerd en geëxporteerd ».

¹⁸ Note de bas de page dans la réponse citée : TNO 2020, R11950, *Petrol fuel quality and its effects on the vehicle technology and the environment* via <https://english.ilent.nl/documents/reports/2021/04/24/petrol-fuel-quality-and-its-effects-on-the-vehicle-technology-and-the-environment>.

¹⁹ Note de bas de page dans la réponse citée : <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/air-quality-and-health/health-impacts>.

5.3. L'habilitation requise par l'article 2, paragraphe 1, du TFUE est conférée, en ce qui concerne les restrictions à l'exportation, de manière conditionnelle par les articles premier et 10 du règlement (UE) 2015/479 du Parlement européen et du Conseil du 11 mars 2015 'relatif au régime commun applicable aux exportations', qui s'énoncent comme suit :

« Article premier. Les exportations de l'Union à destination des pays tiers sont libres, c'est-à-dire non soumises à des restrictions quantitatives, à l'exception de celles qui sont appliquées conformément au présent règlement ».

« Article 10. Sans préjudice d'autres dispositions de l'Union, le présent règlement ne fait pas obstacle à l'adoption ou à l'application, par les États membres, de restrictions quantitatives à l'exportation justifiées par des raisons de moralité publique, d'ordre public, de sécurité publique, ou de protection de la santé et de la vie des personnes, des animaux et des végétaux, des trésors nationaux ayant une valeur artistique, historique ou archéologique, ou de propriété industrielle et commerciale ».

5.4. Une interdiction d'exportation constitue une restriction quantitative à l'exportation au sens de l'article 10, précité, du règlement (UE) 2015/479. Il faut dès lors satisfaire à la condition, inscrite dans cet article, de l'existence d'un motif justifiant l'interdiction²⁰. À la question de savoir s'il est satisfait aux articles premier et 10 de ce règlement, le délégué a répondu en ces termes :

« Zoals hierboven aangehaald legt Verordening (EU) 2015/479 het gemeenschappelijk regime vast dat van toepassing is op uitvoer. Aangezien het ontwerp maatregelen oplegt die de uitvoer reguleren van bepaalde producten, dient de ontworpen maatregel in overeenstemming te zijn met de laatstgenoemde Verordening.

Verordening (EU) 2015/479 vindt rechtsgrondslag in artikel 207, lid 2 VWEU en maakt deel uit van het kader voor de uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek van de Europese Unie. Artikel 1 van Verordening (EU) 2015/479 legt het grondbeginsel vast dat de uitvoer uit de Unie naar derde landen vrij is. Er zijn echter toegestane afwijkingen op dit grondbeginsel, zoals in het hierboven reeds aangehaalde artikel 10 van Verordening (EU) 2015/479. Dit artikel stelt dat lidstaten kwantitatieve uitvoerbeperkingen kunnen aannemen of toepassen uit hoofde van openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid of van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek, historisch en archeologisch bezit of de industriële en commerciële eigendom. Het is juist om redenen van openbare zedelijkheid, openbare veiligheid en de bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten dat het voorgestelde uitvoerbeperking wordt ingevoerd en België als lidstaat van de Europese Unie gemachtigd is om deze uitvoerbeperking aan te nemen. Benzine en diesel geëxporteerd uit België naar de ECOWAS-regio bevatten veel hogere concentraties zwavel, benzeen en mangaan dan dat toegestaan in de Europese Unie onder Richtlijn 98/70/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 'betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 93/12/EEG van de Raad'. Deze Europese regels betreffende de kwaliteit van benzine en diesel zijn aangenomen ter bescherming van de gezondheid en het milieu (art. 1 Richtlijn 98/70/EG). Uit studies blijkt namelijk dat een goede brandstofkwaliteit van cruciaal belang is om de gezondheid van mens en milieu te beschermen, onafhankelijk van de leeftijd van het voertuig, de gebruikte technologie of zelfs het onderhoud van het voertuig. Om deze gezondheidsrisico's te verlagen zet het United Nations Environment Programme (UNEP) via het Partnership for Clean Fuels and Vehicles (PCFV) al sinds 2005 in op mondiale verlaging van het zwavelgehalte naar 50 delen per miljoen in benzine en diesel. De ontworpen maatregel zou

²⁰ Voir à cet égard l'avis C.E. 73.999/1 du 17 août 2023, observation 4.3.

dus een werkelijk effect hebben op vlak van bescherming van de gezondheid en het leven van mensen, dieren en planten. Om die redenen van bescherming van het milieu en de volksgezondheid – en om de dubbele standaard weg te halen – wenst men de ontworpen maatregel aan te nemen. Op de evenredigheid van de maatregel werd hierboven ingegaan.

Daarenboven is de gemeenschappelijk handelspolitiek geïntegreerd in het externe optreden van de Europese Unie. Artikel 207, lid 1, laatste zin verwijst naar de doelstellingen van het externe optreden van de Europese Unie. Deze doelstellingen zijn vervat in 21 van Verdrag ‘betreffende de Europese Unie’ (‘VEU’). Artikel 21, lid 3 VEU stelt de Europese Unie de doelen uit lid 1 en 2 van hetzelfde artikel zal naleven bij de ontwikkeling en implementatie van het externe optreden alsook de gemeenschappelijk handelspolitiek (in die zin: HvJ 22 november 2022, C-24/20, Commissie/Raad, ECLI:EU:C:2022:911, punt 97). Het doel van duurzame ontwikkeling maakt dus integrerend deel uit van de gemeenschappelijke handelspolitiek (HvJ 16 mei 2017, advies 2/15, Vrijhandelsovereenkomst tussen de Europese Unie en de Republiek Singapore, ECLI:EU:C:2017:374, punten 142-146) ».

5.5. Dans ses explications, le délégué a justifié l’interdiction d’exportation en se référant à des raisons de « moralité publique, de sécurité publique et de protection de la santé et de la vie des personnes, des animaux et des végétaux » et en relevant la proportionnalité de la mesure en projet au regard de l’objectif d’intérêt général ainsi poursuivi ²¹.

Compte tenu de ce qui précède et vu l’absence d’observations lors de la notification de la mesure en projet dans le cadre de la directive (UE) 2015/1535 du Parlement européen et du Conseil du 9 septembre 2015 ‘prévoyant une procédure d’information dans le domaine des réglementations techniques et des règles relatives aux services de la société de l’information’, il peut être admis que les conditions visées à l’article 10 du règlement (EU) 2015/479 sont remplies ²².

5.6. Il résulte de ce qui précède qu’au regard de la réglementation européenne, la Belgique peut être réputée pouvoir édicter l’interdiction d’exportation à l’examen.

²¹ La restriction au principe de libre exportation ne peut dépasser les limites de ce qui est approprié pour l’intérêt qui est invoqué (Voir : K. LENAERTS et P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Intersentia, Anvers, 2023, p. 316, n° 380).

²² Voir à cet égard l’avis C.E. 73.999/1 du 17 août 2023, observation 4.2 ; l’avis C.E. 67.856/VR du 13 octobre 2020 sur une proposition d’ordonnance ‘modifiant la loi du 14 août 1986 relative à la protection et au bien-être des animaux, visant à fixer des conditions de commercialisation du foie gras’, observation 8.

5.7. Le Conseil d'État constate néanmoins que selon son intitulé, le projet concerne l'exportation du « diesel » et de « l'essence » « vers des pays non-membres de l'Union européenne » alors que son article 2 fait mention du « territoire douanier de l'Union » dans la définition d'« exportateur » et d'« exportation ». On n'aperçoit pas clairement si le territoire douanier visé dans le projet est limité aux territoires mentionnés à l'article 4 du règlement (UE) n° 952/2013 du Parlement européen et du Conseil du 9 octobre 2013 'établissant le code des douanes de l'Union' ou s'il englobe aussi les territoires de pays ayant contracté une union douanière. Invité à apporter des précisions, le délégué a donné la réponse suivante :

« Het beleidsdoel is om de export van benzine en diesel naar landen die geen lid van de EU zijn te reguleren, om de redenen die ik reeds vermeldde in mijn eerste antwoord. Het gaat namelijk om de bescherming van het leefmilieu en de gezondheid van mensen.

Met de term douanegebied doelt men op de landen vermeld in artikel 4 van Verordening (EU) nr. 952/2013. Een mogelijkheid zou zijn om de verwijzing naar "douanegebied van de Europese Unie" te vervangen door "het grondgebied van de Europese Unie". Bij artikel 2, punt 4, letter b), zou de verwijzing naar het "douanegebied van de Europese Unie" aangehouden blijven aangezien het hier gekoppeld is aan het begrip "regeling extern douanevervoer van de Unie". Zo zou de discrepantie opgelost worden en zou het artikel niet afwijken van het beleidsdoel ».

À la question de savoir si les pays de l'Espace économique européen (ci-après : les pays EEE) relèvent du régime du projet, le délégué a répondu comme suit :

« Wat betreft het punt van de EER. Uit de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte volgt dat beperkingen in de uitvoer in principe verboden zijn, er is echter een rechtvaardiging mogelijk op basis van artikel 13. Artikel 13 is een spiegelbepaling van artikel 36 VWEU en zo ook van artikel 10 van Verordening 2015/749. Over de rechtvaardiging werd reeds ingegaan in het eerste antwoord dat ik verstrekke ».

5.8. Il ressort de la réponse du délégué que l'intention des auteurs du projet est de viser tous les pays qui ne font pas partie de l'Union européenne.

Le Conseil d'État en prend acte mais émet des réserves en ce qui concerne les pays EEE. En effet, selon l'Accord sur l'Espace économique européen (ci-après : l'accord EEE), trois pays de l'EEE, à savoir l'Islande, le Liechtenstein et la Norvège, relèvent également du marché unique. À l'instar des États membres de l'UE, ces pays sont liés par les normes de la directive 98/70/CE du Parlement européen et du Conseil du 13 octobre 1998 'concernant la qualité de l'essence et des carburants diesel et modifiant la directive 93/12/CEE du Conseil' ²³. Cette directive et son durcissement par la directive 2003/17 ²⁴ à laquelle fait référence l'avis du Conseil supérieur de la Santé, ont été incorporés dans l'*acquis* de l'EEE ²⁵. Il n'a dès lors guère de sens d'encore autoriser vers ces pays l'exportation de carburants qui ne répondent pas aux normes de ces directives, dès lors que ces pays ne sont pas habilités à autoriser ces carburants sur leur marché et sont liés par les

²³ Modifiée en dernier lieu par la directive (UE) 2023/2413 du Parlement européen et du Conseil du 18 octobre 2023 'modifiant la directive (UE) 2018/2001, le règlement (UE) 2018/1999 et la directive 98/70/CE en ce qui concerne la promotion de l'énergie produite à partir de sources renouvelables, et abrogeant la directive (UE) 2015/652 du Conseil'.

²⁴ Directive 2003/17/CE du Parlement européen et du Conseil du 3 mars 2003 'modifiant la directive 98/70/CE concernant la qualité de l'essence et des carburants diesel'.

²⁵ Voir <https://www.efta.int/eea-lex/32003L0017>.

mêmes normes que les États membres de l'Union. Bien que la directive ne porte pas sur l'exportation de carburants si l'on s'en tient à la lettre, une restriction à l'exportation ne peut pas être justifiée sur la base de l'article 13 de l'accord EEE, puisque l'objectif environnemental invoqué est déjà mieux réalisé sous le régime des directives précitées.

En ce qui concerne la Suisse – qui n'est pas liée par ces directives – l'argumentation avancée par le délégué peut certes être admise *mutatis mutandis* mais dans ce cas sur la base de l'article 20 de l'Accord entre la Communauté économique européenne et la Confédération helvétique. Il en va de même pour les exportations vers la Turquie, en dépit de l'existence d'une union douanière entre l'Union européenne et ce pays, sur la base de l'article 7 de la décision n° 1/95 du Conseil d'association CE-Turquie du 22 décembre 1995 'relative à la mise en place de la phase définitive de l'union douanière'.

Il est donc indiqué de remplacer dans l'intitulé et à l'article 3, § 1er, du projet, le segment de phrase « pays non-membres de l'Union européenne » par les mots « pays non-membres de l'Union européenne ou de l'Espace économique européen » et de viser dans le projet uniquement le territoire douanier de l'Union lorsque le régime porte effectivement sur les opérations douanières, comme le propose le délégué. Le territoire douanier de l'Union européenne, tel qu'il est déterminé par l'article 4 du règlement (UE) n° 952/2013, coïncide certes en grande partie avec le territoire des États membres de l'Union européenne, mais cet article réglant aussi quelques cas particuliers, les deux territoires ne sont pas identiques. En outre, cette disposition mentionne également encore toujours le territoire du Royaume-Uni comme faisant partie du territoire douanier, ce qui ne paraît pas être l'intention pour l'application du régime à l'examen ²⁶⁻²⁷.

B. Liberté du commerce et de l'industrie

6.1. L'interdiction d'exportation en projet touche à la liberté de commerce et d'industrie – également appelée 'liberté d'entreprendre' – visée à l'article 6, § 1er, VI, alinéa 3, de la loi spéciale du 8 août 1980 'de réformes institutionnelles' et à l'article 16 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne²⁸. Selon la Cour constitutionnelle, cette liberté ne peut pas être conçue comme une liberté absolue. Elle ne fait pas obstacle à ce que le législateur compétent règle l'activité économique des personnes et des entreprises. La liberté d'entreprendre ne serait

²⁶ Des restrictions à l'exportation concernant le Royaume-Uni peuvent être instaurées conformément à l'article 26 de l'Accord de commerce et de coopération entre l'Union européenne et la Communauté européenne de l'énergie atomique, d'une part, et le Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord, d'autre part. Cette disposition renvoie pour l'admissibilité de pareilles restrictions à l'article XI du GATT 1994, de sorte qu'il peut être admis que si le régime en projet est conciliable avec le GATT pour d'autres pays tiers, ce sera en principe également le cas pour le Royaume-Uni.

²⁷ Les auteurs du projet doivent néanmoins vérifier s'il ne faut pas faire une exception pour le commerce avec l'Irlande du Nord, auquel s'applique encore toujours la directive 98/70/CE, conformément à l'article 5, paragraphe 4, du Protocole sur l'Irlande et l'Irlande du Nord de l'Accord sur le retrait du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord de l'Union européenne et de la Commission européenne de l'énergie atomique, combiné avec le point 26, quatrième tiret, de l'annexe 2 de ce protocole.

²⁸ Bien que la mesure en projet soit une mesure nationale, elle est adoptée sur la base de l'article 10 du règlement (UE) 2015/479, de sorte que la mesure doit être réputée avoir été prise en exécution du droit de l'Union au sens de l'article 51, paragraphe 1, de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne.

violée que si elle était limitée sans qu'existe une quelconque nécessité pour ce faire ou si cette limitation était manifestement disproportionnée au but poursuivi ²⁹.

6.2. La section de législation ne dispose cependant pas des éléments de fait lui permettant d'affirmer avec la certitude requise que la réglementation à l'examen ne pourrait pas impliquer une mesure déraisonnable ou une limitation disproportionnée des libertés précitées.

L'interdiction d'exportation en projet et les modifications apportées à l'annexe devront par conséquent être justifiées adéquatement. Le Conseil d'État émet dès lors une réserve à cet égard.

EXAMEN DU TEXTE

Préambule

7.1. Le préambule sera mis en conformité avec l'examen du fondement juridique. À cet effet, on supprimera le deuxième alinéa du préambule.

7.2. L'article VI.9 du CDE ne procurant pas de fondement juridique, il convient également d'omettre les 'considérants' du préambule.

Article 2

8.1. L'article 2, 1° et 2°, du projet définit respectivement 'essence' et 'diesel' ³⁰.

8.2. Invité à préciser pourquoi il est recouru à ces définitions, le délégué a donné la réponse suivante :

« De gehanteerde definitie van "benzine" en "diesel" verwijst niet naar de GN-codes, wat de leesbaarheid verbetert aangezien de inhoud van de GN-codes moeilijk te vinden is.

Daarnaast tracht men een zo breed mogelijke definitie te hanteren, die elke soort benzine omvat, met de beperking van het gebruik voor motoren voor weg- en niet-wegvervoer ».

8.3. Ces définitions ne pourront être conservées que si elles permettent de préciser d'une manière juridiquement sûre quand le régime en projet s'applique.

²⁹ Voir, par exemple, C.C., 23 janvier 2014, n° 6/2014, B.34 ; C.C., 2 mars 2023, n° 33/2023, B.59.5 ; C.C., 22 juin 2023, n° 101/2023, B.8.3 ; C.C., 20 juillet 2023, n° 114/2023, B.29.2. Voir, dans le même sens, en ce qui concerne l'article 16 de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne, par exemple C.J.U.E., 6 septembre 2012, affaire C-544/10, *Deutsches Weintor*, ECLI:EU:C:2012:526, point 54 ; C.J.U.E., 24 septembre 2020, affaire C-223/19, , *YS*, ECLI:EU:C:2020:753, point 88.

³⁰ Comp. avec l'article 2 de l'arrêté royal du 29 juin 2018 'relatif à la réduction de l'intensité de gaz à effet de serre de l'énergie destinée au transport' et l'article 2 de l'arrêté royal du 8 juillet 2018 'relatif à la dénomination et aux caractéristiques du gasoil diesel et des essences'.

À tout le moins peut-on remplacer, dans la définition d' 'essence', le mot « essence » par les termes « huile minérale volatile » et, dans la définition de 'diesel', le mot « diesel » par le terme « gazole », tels que ces termes sont définis dans la directive 98/70/CE.

Article 3

9.1. L'article 3, § 2, alinéa 1er, du projet prévoit que chaque exportateur met à disposition, avant l'exportation, un rapport d'analyse de conformité, délivré par un organisme accrédité selon les dispositions de la norme ISO 17025.

9.2. À ce propos, le délégué a communiqué l'information suivante :

« Instellingen die geaccrediteerd zijn volgens de ISO 17025 norm staan vermeld op de website van de Belgische accreditatie-instelling BELAC (FOD Economie- [Belac | FPS Economy \(fgov.be\)](#)). Deze informatie is openbaar en gratis. Exporteurs hoeven geen toegang te hebben tot de norm of deze te raadplegen om te voldoen aan hun verplichting van artikel 3, § 2 met betrekking tot het conformiteitsanalyseverslag ».

9.3. Le délégué communique par cette information le site internet mentionnant les organismes accrédités en Belgique. Il faut toutefois veiller à ce que des rapports d'analyse de conformité délivrés par des organismes accrédités dans d'autres États membres de l'Union européenne conformément à la norme ISO 17025 remplissent également la condition posée ici.

9.4. Compte tenu des observations 3.3.2, 7.1 et 7.2, la question se pose de savoir si le rapport fait à la Direction générale de l'Energie du Service public fédéral Economie est encore utile.

Article 4

10.1. L'article 4 du projet dispose que le ministre ayant l'Environnement dans ses attributions et le ministre ayant l'Énergie dans ses attributions peuvent modifier l'annexe en fonction des évolutions de la nature et des spécifications des carburants, afin de garantir un niveau plus élevé de protection de la santé des personnes et de l'environnement. Les spécifications ne peuvent pas être plus restrictives que les spécifications en vigueur pour les diesels et essences mis sur le marché en Belgique ³¹.

10.2. Dans l'avis 73.999/1/V ³² précité, une délégation au ministre ayant la Santé publique dans ses attributions et au ministre ayant l'Environnement dans ses attributions permettant d'ajouter à l'annexe en projet des substances dangereuses faisant l'objet d'une interdiction d'exportation, a été jugée inacceptable :

« Une délégation à un ministre peut uniquement porter sur des questions d'ordre accessoire ou de détail. Or, l'ajout de nouvelles substances aux annexes 1 ou 2 et

³¹ Dans le texte néerlandais de cette disposition, il faut corriger le segment de phrase « De specificaties zijn niet strenger zijn ».

³² Avis C.E. 73.999/1 du 17 août 2023, observation 7.

l'actualisation de ces dernières ne sont pas des questions d'ordre accessoire ou de détail, mais concernent au contraire l'essence de la réglementation en projet. En outre, cette délégation aux ministres semble outrepasser les obligations de consultation qui découlent de l'article 19, § 1er, de la loi du 21 décembre 1998. Il conviendra dès lors de distraire la délégation précitée. Compte tenu de ce qui précède, l'habilitation aux ministres précités, prévue par l'article 5, § 5, du projet, leur permettant de fixer la date d'entrée en vigueur des modifications apportées aux annexes 1 et 2, doit elle aussi être omise. »

10.3. Même si la délégation contenue dans le projet ne paraît pas permettre l'ajout de plusieurs carburants à la liste, la modification de l'annexe n'est pas une question d'ordre accessoire mais concerne au contraire ici aussi l'essence de la réglementation en matière d'exportation. Les obligations de consultation prévues à l'article 19, § 1er, de la loi sur les normes de produits sont donc ici aussi outrepassées.

Par conséquent, il faut omettre cette délégation du projet.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Eline YOSHIMI

Pierre LEFRANC